

»ARBEJDSKONFLIKTER OG »DEN OFFENTLIGE RO OG ORDEN«

Jesper Ginnerup

1. Universitetslektor Jørgen Jepsen har i forrige nummer af *Retfærd* skrevet en overordentlig omfangsrig artikel: Arbejdskonflikter og »den offentlige ro og orden«. Med udgangspunkt i en række af de i de seneste par år meget omtalte arbejdskonflikter: Landmandsdemonstrationerne i 1973, fiskerblokaderne i 73 og 75, arbejderaktionerne omkring HOPE, UNIPRINT, HT, Bækkelund, INFO og Skjold Burne er det Jørgen Jepsens mål at bidrage til »en kritisk vurdering af den fremherskende juridiske ideologi (. . . .) et stykke ideologikritik, som på makroplan henfører forløbet af arbejdskonflikter og retssystemets reaktion herpå til den grundlæggende konflikt mellem arbejde og kapital og viser den juridiske ideologis tilslørende funktion over for de virkelige magtforhold,« samt herudover »en påpegning af, at retssystemet og ideologien har en aktuel realitet, som indebærer et vist potentiale for aktion fra arbejderside, baseret netop på den fremherskende borgerlige ideologi og på mellemlagenes – herunder retsrepræsentanternes – position mellem arbejdere og kapitalister«.

2. Som det nærmere fremgår af artiklen, vurderes de omtalte arbejdskonflikter – hver for sig og samlet – ud fra en række forskellige synsvinkler og under inddragelse af såvel retlige som politiske og sociologiske aspekter. Således forsøges bl. a. en vurdering af betydningen af »højrepolitikerne«s mere eller mindre utilslørede påtryk mod politi og anklagemyndighed, samt af graden af konflikternes »visibilitet« (synlighed), ligesom myndighedernes holdning og adfærd bestemmes ved begreberne legalitet og opportunitet, absorption og konfrontation. På baggrund af grundige analyser og vurderinger ender artiklen op i en række konklusioner, hvoraf bl. a. fremgår, at »konfliktskridt med åben udfordring af 'den offentlige ro og orden' fra de klemte småproducenters side, mødtes i altovervejende grad med opportunistisk absorption. I samtlige de sager, hvor arbejderne søgte at varetage deres klasse-mæssige interesser over for kapitalen, greb politiet ind og splittede arbejderne med magt«. Men som en mere overordnet og generel konklusion mener Jørgen Jensen, at »alle samfunds-

grupper – landmænd, fiskere og arbejdere – har en vis mulighed for at aktionere også ud over en strengt formel fortolkning af loven . . . . Men når krisen strammer til, og konflikten bliver politisk ladet og dermed synlig også for udenforstående, indskrænkes retsrepræsentanternes råderum, ligesom grænserne for deres eftergivenhed dukker op«. Det vil sige, slutter Jørgen Jepsen, »at man altså ud fra arbejderklassens situation må have et dobbelttydigt forhold til retten: de nævnte sager viser, at 'retten' i sidste instans er på kapitalisternes side – politiet er ikke neutralt i sin retshåndhævelses resultater. Men et stykke hen ad vejen kan man ved at argumentere og aktionere inden for det etablerede retssystem opnå støtte gennem visse retlige positioner. På den anden side viser forløbet, at disse positioner er sårbare for konjunkturerne«.

3. Jeg synes af flere grunde, at det er en god artikel, Jørgen Jepsen har skrevet. For det første – og uhyre vigtigt – fordi artiklen direkte knytter an til arbejderklassens daglige kamp mod kapitalen, til arbejderklassens politiske praksis. Ved artiklens bearbejdning af »påpegningen af, at retssystemet og ideologien har en aktuel realitet, som indebærer et vist potentiale for aktion fra arbejderside«, gives samtidig en række anvisninger og præciseringer af hvorledes – og under hvilke betingelser – en del af klassekampen kan føres. Hermed forsøges opdyrket et område som indtil for ganske nylig har været totalt forsømt af jurister, hvilket forsøg i sig selv er yderst værdifuldt. I og med at Jørgen Jepsen anlægger dette sigte, overskrider han endvidere i metodisk henseende de traditionelle retsdogmatiske rammer for behandlingen af konkrete handlinger og begivenheder. Således inddrages en række politisk-sociologiske momenter som nødvendige forudsætninger for en større og mere nuanceret forståelse af retssystemets funktioner, end traditionel juridisk metode kan bidrage til.

Endvidere er det en vigtig ting, at artiklen i tilslutning hertil kan siges også at overskride det borgerlige magtadskillelses-dogme, hvorved opnås at de forskellige forfatningsretlige organers (lovgivende magt, dømmende magt, udøvende magt) virke ses under ét – som den samfundsmæssige funktionsenhed, de jo i realiteten udøver.

Herudover betragter jeg det som yderst værdifuldt og perspektivrigt, at Jørgen Jepsen i sammenhæng med den nævnte opsøgning og systematisering af relevante faktorer, der indgår i bestemmelsen af retssystemets samfundsmæssige funktioner, anlægger en bedømmelse af de i artiklen omtalte arbejdskonflikters opståen, forløb og udfald ud fra de impliceredes specifikke klasse-mæssige baggrund: i »land-

mandssagerne« er landmænd (småproducenter) i klemme mellem arbejderklassen og kapitalistklassen som følge af den af LO iværksatte storstrejke for opnåelse af nye overenskomster; i fiskernes blokader er det ligeledes småproducenter, der er i klemme, dels mellem forskellige storindustri-interesser, dels (gennem kvote-ordninger) i forhold til den udenlandske fiskeindustri; i de øvrige i artiklen omtalte konflikter er der tale om konflikter dels direkte mellem arbejdere og virksomhedsejere, dels mellem fraktioner af arbejdere.

4. Dette perspektiv, som jeg finder meget frugtbart, men som Jørgen Jepsen kun antyder, er så vidt ses heller ikke behandlet andetsteds i en tilsvarende forbindelse. Men en yderligere bearbejdning af dette perspektiv nødvendiggør naturligvis et forsøg på at oparbejde en egentlig klasseanalyse, dels fordi klasseanalysen er en del af samfundsanalysen, dels fordi klasseanalysen er en forudsætning for den politiske strategi. Kapitalismens udvikling er bl. a. kendetegnet ved, at den kapitalistiske produktionsmåde underlægger sig stadig større dele af produktionen. Men der eksisterer stadig rester af den enkle vareproduktions (småborgerlige) produktionsmåde – økonomiske såvel som ideologiske rester, hvilket er uomgængelige forudsætninger for forståelsen af forekomsten og tilstedeværelsen af et politisk udtryk som dét, Fremskridtspartiet repræsenterer. Det er derfor utilstrækkeligt – og teoretisk uholdbart – når Jørgen Jepsen uformidlet og uden forsøg på præcisering bruger begreber som »højrepolitikere«, »småproducenter«, »arbejdere«, »arbejderklasse« »kapitalistklasse« m. v.

5. Denne mangel må imidlertid ses som blot ét udtryk for en helt generel mangel ved artiklen: et som så godt som totalt fravær af formidling mellem den økonomiske og den politisk-juridiske struktur. Denne mangel giver efter min opfattelse anledning til dybtgående indvendinger mod artiklen, men inden jeg kommer ind på disse, vil jeg tage endnu en ting op, omend den har nær sammenhæng med det lige nævnte. Det drejer sig om, hvad man kunne kalde 'den retlige hjemmel' for arbejdskonflikterne – et perspektiv, som Jørgen Jepsen heller ikke tager op i sin artikel. Det er nemlig karakteristisk, at konfliktdeltagerne som »legitimation« for iværksættelsen af pågældende konflikt udover argumenter som »berettiget harme«, »hævdvunden ret«, »retfærdige krav« og lignende mere eller mindre a-rettlige anbringender – endvidere påberåber sig »deres grundlovsikrede frihedsrettigheder«, særlig »forsamlingsfriheden«. Arbejdskonflikternes forløb og udfald anskueliggør imidlertid, at disse »demokratiske rettigheder« er af

overordentlig *formel* art, når de påberåbes som baggrund for kritik og modstand mod netop *den borgerlige orden*, som logisk og historisk skylder disse frihedsrettigheder sin eksistens. Dette perspektiv – der klart åbenbarer den kapitalistiske produktionsmådes antagonistiske modsætninger – skal ikke specifikt forfølges videre her, idet jeg i stedet henviser til det i forrige nummer af *Retfærd* omtalte værk af Eklund, Rätten i klasskampen, samt Torben Wanschers anmeldelse af værket sammesteds.

Som nævnt angår min hovedindvending mod artiklen den manglende bearbejdning og formidling af forholdet mellem den økonomiske og den politisk-juridiske struktur. Dette 'forholdet mellem økonomien og politikken' – mellem økonomi og klassekamp – har været, og er stadig, det centrale teoretisk-analytiske problem i rekonstruktionen af kritikken af den politiske økonomi. Tilsvarende er det efter min opfattelse hovedopgaven for en materialistisk retsteori at analysere og forklare, hvorfor en række politiske indgreb og bevægelser på det borgerlige samfunds overflade sker netop *i rettens form*, samt hvorledes, og i hvilket omfang, de er betinget af nødvendige behov i kapitalens forskellige akkumulationsfaser.

I denne henseende bevæger Jørgen Jepsens artikel sig ikke ud over nogle antydninger. Han er flere steder inde på, at retsvæsenet allierer sig med kapitalen – nemlig »når det kommer til stykket«, »i sidste instans«, »i virkeligheden«, »når krisen strammer til« o. lign. vendinger. Her antydes altså, at der (også) er mere fundamentale virksomme lovmæssigheder, end de, der umiddelbart kan registreres – men det bliver ved antydningerne, hvorved forståelsen af retssystemets samfundsmæssige funktioner forbliver tilsvarende tilsløret. (Herudover bidrager den anvendte terminologi i høj grad til uklarheden: refererer termen »i virkeligheden« til overflade (fremtrædelse) eller til dybde (væsen)? – refererer termen »i sidste instans« til kategorierne basis-overbygning eller til begreberne fremtrædelsesform-væsen? – hvad er det for et »krise«-begreb, der introduceres, og hvorfor »træder retssystemets funktion i det borgerlige samfund klarere frem« under »krisen«?) Jeg mener dybest set ikke, at Jørgen Jepsen – som angivet i artiklens indledning – formår at »henføre forløbet af arbejdskonflikter og retssystemets reaktioner herpå til den grundlæggende konflikt mellem arbejde og kapital. . .« – ej heller, at han bidrager væsentligt til en materialistisk teori om rettens og retsvæsenets samfundsmæssige funktioner.

6. Udtrykt i korthed mener jeg; at en sådan teori må oparbejdes med udgangspunkt i en fremstilling af kapitalens akkumulationsfaser og profittens tendens til fald, hvorved forudsætningerne for forståelsen af disse tendensers realt-empiriske form: krisens cykliske bevægelse, er givet. Hermed er samtidig grundlaget givet for forståelsen af klassekampens udvikling. Endvidere er givet udgangspunktet for en analyse af 'den borgerlige stat' og for en række nødvendige statsfunktioner (statslig regulering), hvis gennemsætning som overvejende *retlig regulering* må ses på baggrund af rettens nødvendigvis generelle og almen-gjorte form. Derefter må sigtet være at anvende dette begrebs- og analyseapparat på de konkrete historiske forhold i Danmark (enkeltkapitalernes indbyrdes styrkeforhold, branchemæssige fordeling, akkumulationsudvikling m. v., lønarbejdernes indbyrdes konkurrence, parlamentarisk sammensætning m. v.) – således at den materialistiske retsteori *både* inddrager de objektive, økonomiske lovmæssigheder og de respektive politiske og sociale styrkeforhold mellem klasserne.

Det skal til slut gentages – og understreges – at min vurdering af Jørgen Jepsens artikel naturligvis ikke udelukkende er betinget af i hvor høj grad den lader sig måle op ad ovenstående tanker om, hvorledes en materialistisk retsteori efter min opfattelse bør oparbejdes. Men Jørgen Jepsen lægger selv op til kritik af ovennævnte art, når han – som anført i artiklens indledning – angiver bl. a. at ville »henføre forløbet af arbejdsconflikter og retssystemets reaktion herpå til den grundlæggende konflikt mellem arbejde og kapital« – også selv om han i samme åndedrag forsøger at komme kritikken 'i forkøbet' ved at anføre, at »det er muligt, at (analysen) er for enkel for marxister og for 'yderliggående' for de borgerlige . . . (og) . . . kan siges at medføre, at analysen sætter sig mellem to stole«. Dér sidder som bekendt ingen særlig godt, hvorfor Jørgen Jepsen nok bør overveje i næste runde at nøjes med den ene af stolene – og så til gengæld få sat sig på den.

Meddelelser

JURAKVINDEGRUPPER OG KVINDERET VED KØBENHAVNS UNIVERSITET

Arbejdet startede i efteråret 1973 med at en gruppe kvinder, såvel lærere som studerende, begyndte at samles een gang ugentlig for sammen at diskutere og tage stilling til den kvindeundertrykkelse, vi dels personligt blev udsat for og dels fik formidlet gennem jurastudiets faglige indhold. Vort første konkrete arbejdsprojekt var et kvindenummer af Stud. jur., der blev udsendt i juni 1974, hvor vi på forskellige leder, og måske i noget spredt fægtning, forsøgte at formulere en kritik og en oprørsstrategi, der gik såvel på jurakvindens situation på universitetet og i arbejdslivet som kandidater, som på juraens væsen af en disciplin der integrerer og kodificerer kvindeundertrykkelsen.

Vort næste skridt var at opstille en kvindeliste til styrelsesvalget efterår 1974 for de deltidsansatte kvindelige lærere. Vi opnåede at få valgt repræsentant til såvel konsistorium som fagråd – men ingen i studienævnet. I 1975 gled vi ud af konsistorium, men fik til gengæld en plads i studienævnet.

Vi mente vi gennem de styrende organer kunne rejse en debat om kvinders forhold på universitetet og om studiernes faglige indhold. Arbejdet i de styrende organer har imidlertid i den henseende været en skuffelse. Det indebar ikke de muligheder vi troede. Denne side af kvindearbejdet har vi derfor stort set opgivet.

I foråret 1975 blev på kvindelistsens foranledning 100-året for kvinders adgang til universitetet markeret ved en debatuge, udstillinger, film m. m., hvor kvindernes situation på universitetet blev taget op i bred belysning.

Nogle jurakvinder tog i samme anledning initiativ til at udsende et festskrift med den noget altfavnende titel 'jura og kvinder' – og indholdet havde da heller ikke nogen emnemæssig eller teoretisk linje, men var udelukkende bundet sammen af, at alle forfatterne var kvindelige jurister. Ideen var at give en afspejling af de jur. arb.områder kvl. jurister beskæftiger sig med.

Sideløbende hermed var der startet et mere bredt kvindearbejde blandt jurastuderende kvinder. Dels blev der afholdt seminar en gang om måneden og dels arbejdede kvinderne i arbejdsgrupper med emner som f. eks. retshjælp, organisations- og beskæft.forhold m. v.